

EEN DRINGENDE OPROEP VAN NEDERLANDSE JEUGDDANSGEZELSCHAPPEN

Maart 2018

Er klopt iets niet. We staan bovenaan in de lijst van de meest internationaal opererende dansgezelschappen. We komen in Nederland overal: in theaters, gymzalen, wijken en buurthuizen - op straat, scholen, festivals en buitenpodia. We trekken veel toeschouwers en zorgen nu al voor het publiek van de toekomst. En we hebben onze doelgroep in het hoofd bij alles wat we maken. En toch heeft de jeugdsector¹ geen adequate plek in de Basisinfrastructuur (BIS). We komen niet eens in buurt van subsidieplafonds waar jeugdtheatergezelschappen tegenaan lopen. We kunnen nauwelijks structureel (mee)bouwen aan de zo benodigde educatie, expertise en leerlijnen in het onderwijs, omdat alles ad hoc moet gebeuren. De bemiddelingsstructuur tussen onderwijsinstellingen en cultuuraanbieders brokkelt steeds verder af; dat drijft gezelschappen en scholen uit elkaar. We zijn flexibel en werken ons een slag in de rondte, maar als je telkens gedwongen wordt het wiel overal en met iedereen opnieuw uit te vinden, is dat zonde van kostbare energie. Dat kan anders. Dat moet anders. En dat moet nu.

VIJF KWALITEITEN VAN DE JEUGDDANSSECTOR

1) We zijn publieksgericht

Als jeugdsector zijn wij per definitie publieksgericht. We maken voorstellingen voor een doelgroep. Daar houden we rekening mee. Dat kan ook niet anders wanneer je in de praktijk te maken krijgt met de dynamiek van een zaal met 200 kleuters of 200 pubers of in een theater vol familieleden, waaronder kinderen, ouders, grootouders. Terwijl publieksparticipatie in de sector voor volwassenen inmiddels een trend lijkt te worden, en makers er steeds vaker voor kiezen om toeschouwers, liefhebbers of participanten deel uit te laten maken van het creatieve proces, behoort dit bij ons al jaren tot onze dagelijkse werkmethode. We zijn geoefend in het concreet verwerken van feedback van het (jonge) publiek – nu mag dat innovatief heten, wij zijn erin gepokt en gemazeld. Bovendien weten we ons publiek te raken omdat we vaak maatschappelijke en actuele thema's als inspiratiebron nemen, of herkenbare, gevoelige problematiek weten om te smeden tot een aantrekkelijke, directe en open vorm.

2) We trekken veel publiek

Elk jaar groeit ons publiek.² We zorgen bovendien voor het publiek van de toekomst. Dans voor jongeren en jeugd brengt keer op keer een nieuwe generatie publiek al vroeg in aanraking met (dans)kunst. Omdat beweging voor veel jonge mensen vanzelfsprekend is, verlaagt dit de drempel. Bovendien komen we in aanraking met iedereen, uit alle lagen van de bevolking. Zo dragen wij mede zorg voor de aanwas van nieuwe publieksgroepen.

3) We opereren internationaal

De Stille staat op plek 1 in de top 3 van dansgezelschappen die het meest naar het buitenland reizen.³ Opvallend: jeugdsector staat hoger dan bijvoorbeeld het Nederlands Dans Theater en Het Nationale Ballet. Het gaat ons niet om een wedstrijd, wel om het feit dat de waardering en erkenning

¹ Overal waar jeugdsector staat, wordt aanbod bedoeld voor kinderen, jongeren en/of families

² Uit een eerste inventarisatie over 9 huidige, meerjarig gesubsidieerde jeugdsectorgezelschappen blijken zij over de periode 2013-2016 gemiddeld p.j. ongeveer 2000 uitvoeringen realiseerden voor ruim 260.000 bezoekers

³ Buitengaatsoverzicht 2016 DutchCulture

voor deze internationale positie uitblijven. De kwaliteit van jeugd- & jongerendans uit Nederland is uitzonderlijk hoog; dit wordt ook in het buitenland opgemerkt en gewaardeerd.⁴ Omdat de Nederlandse jeugddans artistiek zo hoog in aanzien staat, neemt de vraag van buitenlandse festivals en partners alleen maar toe. Vanuit Europa, maar ook vanuit andere delen van de wereld zoals Noord- en Zuid-Afrika en Azië. Er zijn echter onvoldoende middelen om deze nieuwe markten te exploreren. Om de internationale zeggingskracht van de Nederlandse jeugddans te verzilveren is het van belang deze internationale, kansrijke positie verder uit te nutten.

4) We zijn flexibel

Ons publiek staat met één voet in de toekomst; het voldoet niet aan gangbare theatercodes. Daarom is de sector in staat voorbij gebaande paden; makers verbreden en verdiepen telkens weer hun manier van creëren en de wijze van communicatie met het publiek. Nieuwsgierigheid, kennisopbouw en innovatiedrift behoren tot onze natuurlijke habitat. Dans voor jeugd en jongeren bevindt zich bovendien echt overal: in theaters, gymzalen, wijken en buurthuizen, maar ook op festivals en buitenpodia. We creëren zo een stevige inbedding in verschillende delen van de maatschappij. We nemen – zeker bij dans voor jongeren – allerlei dansvormen als inspiratiebron. We kennen als sector een grote diversiteit aan dansvormen: de een richt zich op pure dans, de ander op urban, weer een ander op acrobatiek of een mix van dans en live muziek. De een doet aan repertoirevorming, de ander aan talentontwikkeling en vernieuwing. Niemand pint zich vast.

5) We zijn (cultureel) divers, multidisciplinair en geografisch goed gespreid

Een divers, breed samengesteld publiek, van verschillende leeftijden is bij ons vanzelfsprekend. Dus letten we ook steeds meer bij de samenstelling van onze thema's, cast etc. op hun *credibility* voor dat diverse publiek. Ons werk verbindt culturen, generaties en kunstvormen. Jeugddans voorstellingen zijn geschikt voor een publiek dat internationaal en cultureel divers is, ook door de afwezigheid van gesproken taal. Zeker voorstellingen voor de allerjongsten nemen universeel herkenbare thema's als uitgangspunt: samen spelen, dromen, angsten bezweren.

Bovendien brengt jeugddans al jaren verschillende kunstvormen bij elkaar: live muziek, video, beeldend theater, circus. Multidisciplinariteit is voor veel gezelschappen uit onze sector een vanzelfsprekendheid. Tel daar de brede geografische verankering van de jeugddanssector bij op: we zijn goed gespreid en verankerd, zowel in grote steden als daarbuiten, in provincies en regio's. (Cultureel) Divers mag in de jeugddans een understatement heten.

VIJF KNELPUNTEN

1) Aanbod & vraag komen niet goed bij elkaar

Sinds de bemiddeling tussen scholen en gezelschappen grotendeels is wegbezuinigd, komen aanbod en vraag niet meer goed bij elkaar. Met het opheffen van regionale steunpunten is duidelijk geworden dat direct contact tussen scholen en gezelschappen en tussen scholen en theaters niet efficiënter is. Docenten worden geacht, naast hun reguliere lespraktijk en buitenschoolse activiteiten, zelf een keuze te maken. Zij krijgen het gehele aanbod voorgeschoteld - rijp en groen - en zien door de bomen het bos niet meer. Iedere docent moet met iedere groep en ieder theater apart om tafel gaan zitten. Daarnaast zijn ze door hun lesactiviteiten slecht bereikbaar. Aan de andere kant worden kunst-creërende instellingen geacht zich als halve onderwijsinstellingen te gedragen, om de kloof te overbruggen en contact te kunnen maken. Dat is niet werkbaar en niet houdbaar. De kwaliteit van

⁴ Raad voor Cultuur in en Stefan Schwarz in Magazine Dutch Dance & Drama: 'jeugddans in Nederland is erg professioneel en divers, en wordt door erg goede dansers uitgevoerd.'

het aanbod voor en op (veel) scholen kan zo niet meer gewaarborgd worden. Het is te zeer afhankelijk geworden van de interesse en expertise van een paar individuen en van toevallige mogelijkheden in de buurt. Scholen zijn een belangrijke partner in de afname van voorstellingen, maar op het programmeringsbeleid is de laatste jaren bezuinigd. Ook theaters hebben te weinig personele ruimte om aanbod gericht bij scholen geadresseerd te krijgen. Het sneeuwt vaak onder binnen de gehele publiekseducatie. Om de brug te slaan tussen kunsten, onderwijs en podia is expertise nodig; expertise die ook de waardering en erkenning moet krijgen die de sector verdient.

2) Onderbenutte educatieve mogelijkheden; vaak omdat educatie in de subsidiesystematiek losgekoppeld is van voorstellingsproductie

De invoering van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit heeft geleid tot een toename aan actieve kunstbeoefening op school en drukt het kijken naar kunst naar de achtergrond. Bijvangst van het beleid van het Fonds voor Cultuurparticipatie is de regeling Impuls Muziekonderwijs. Deze heeft spijtig genoeg een negatieve impact op de pluriformiteit van het aanbod, omdat enkel muziek wordt gesubsidieerd waardoor de vraag naar andere disciplines afneemt. Wij adviseren om cultuureducatie in de volle breedte te stimuleren en het kijken naar dans hoort daar zeker bij.

Educatie wordt vaak versmald tot actieve publieksparticipatie binnen vier muren – heel waardevol, maar de mogelijkheden zijn zo veel breder. Ook receptieve kunstbeleving, oftewel, kijken naar dans, verdient een goed georganiseerde, erkende en doeltreffende vorm van educatie. Interactie, participatie, receptie, publieksontwikkeling: zij verdienen ruimte, tijd, aandacht en middelen. Echter ondanks het grote aantal educatieve activiteiten, bijna allemaal op ad hoc basis, worden de educatieve mogelijkheden onderbenut. Er is bij de meeste jeugddansinstellingen een schrijnend gebrek aan middelen om educatie een structurele plek te geven in het aanbod en er constructief beleid op te maken. In de subsidiesystematiek is educatie vaak losgekoppeld van voorstellingsproductie. Jeugddansgroepen worden (behalve Introdans) gesubsidieerd door het Fonds Podiumkunsten. Dat fonds subsidieert enkel productie. Educatie is het terrein van de BIS. In het rapport Pluspunten uit 2011⁵ komt nadrukkelijk naar voren dat er een spanningsveld is tussen educatie en voorstellingsproductie:

***Spanningsveld tussen culturele en educatieve verantwoordelijkheid:** Naast de culturele, artistieke taak hebben jeugdproducenten ook een educatieve verantwoordelijkheid. Dit is voor de jeugdgezelschappen, meer dan voor andere podiumkunsten, een expliciete taak met gevolgen voor hun verdienvermogen. Het spelen op scholen (educatieve taak) loont financieel niet (...). Wij zien een spanningsveld tussen deze artistieke en de educatieve taak. Als de structurele financiers deze educatieve taak ook in de toekomst belangrijk vinden, vraagt dit (extra en/of andere) middelen. Het serieus uitoefenen van de educatieve taak én het maximaliseren van eigen inkomsten gaan niet samen. We adviseren daarom de producenten een splitsing te maken in hun verdienmodel voor beide taken en zo voor de financiers duidelijk inzichtelijk te maken met welke taak zij welke en hoeveel eigen inkomsten vergaren.*

Dit zorgt voor een zeer onbevredigende situatie, terwijl iedereen, ook de jeugddanssector zelf, hecht aan een goed georganiseerde, doeltreffende en effectieve vorm van educatie.

3) Internationalisering kost geld

⁵ Pluspunten; het potentiële verdienvermogen van jeugdproducenten, NAPK, 2011

Ambities op internationaal vlak zijn niet te realiseren met gesloten beurzen. Internationalisering kost geld. Het Nederlandse subsidiebeleid is hier niet goed op ingericht en ziet de jeugddanssector hierin bijna zo goed als over het hoofd. Buitenlandse uitnodigingen voor succesvolle jeugddansproducties vallen vaak buiten reguliere speelperioden, waar de subsidiesystematiek niet goed op is ingericht.

4) Het hokjes-denken is hardnekkig

De grenzen tussen dans voor jongeren, jeugd en volwassenen vervagen, net als die tussen theater en dans en tussen de grote en kleine zaal. Veel makers identificeren zich niet meer met door theaters of overheden gekaderde hokjes. Aan de afnamekant is het in hokjes-denken echter nog hardnekkig. Neem de leeftijds aanduiding: dat blijft een standaardvraag maar veel jeugddansvoorstellingen zijn niet alleen voor kleuters, basisschoolleerlingen of tieners. Maar daar zit je dan met die 6+ achter je voorstellingstitel. Ontschotting is een vereiste. Nu de verantwoordelijkheid bij scholen ligt, ligt segregatie op de loer. Elke dansvoorstelling en elk gezelschap krijgt (te) snel een label (bijv. AYA = sociaal en ISH = hiphop). We bemerken dat verschillende scholen in verschillende wijken eenkennig programmeren. Ze komen daardoor niet toe aan het tonen van de veelzijdigheid van de dans.

5) Jeugddans is te weinig zichtbaar binnen de Basisinfrastructuur, de kunstvakopleidingen en de talentontwikkeling

De aandacht voor jeugd en jongeren op dansopleidingen en binnen de resterende productiehuisen is minimaal. Daar moet het beginnen. Daar moet zichtbaar worden gemaakt, dat jeugddans een profemie is met een groot belang is voor de gehele danssector. Omdat de functie van jeugddans niet gewaarborgd is binnen de BIS, is de kans op afbraak van het jeugddansspecialisme heel groot. Goed werkgeverschap is praktisch onhaalbaar. Goed functionerende jeugddansgezelschappen zijn bij de vorming van het kunstbeleid de afgelopen jaren te gemakkelijk buiten de boot gevallen. Dat mag niet weer gebeuren.

VIJF ACTIEPUNTEN

We roepen **onzelf** op om:

- naar buiten uit te dragen wie we werkelijk zijn, geen kleintje of kinderspeelgoed, maar een serieus en krachtig deel van het kunstenveld, met een bijzonder aanbod en een aantrekkelijke arbeidsmarkt
- meer mensen met een jeugddansachtergrond deel uit te laten maken van gremia die het beleid bepalen
- aanbod en afname sterker met elkaar in dialoog te brengen

We roepen **het onderwijs** op om:

- gezamenlijk met ons te pleiten voor jeugddans in het onderwijs
- bij doorlopende leerlijnen betreffende cultuureducatie ook het brede palet waaronder de receptieve kunstbeleving van jeugddans in te voegen en te stroomlijnen

We roepen **programmeurs/theaterdirecteuren** op om:

- ontschotting te realiseren in leeftijden, disciplines en diversiteit
- in gesprek te gaan met de sector, en deskundigheid/bewustzijn op te bouwen betreffende de inhoudelijke en artistieke ontwikkelingen
- mee te bouwen aan het danspubliek van de toekomst, met continuïteit in de vrije jeugddansprogrammering en een goede samenwerking met het lokale onderwijsveld

We roepen **overheden** op om:

- jeugddans als basisfunctie binnen de Basisinfrastructuur op te nemen
- productie, educatie en bemiddeling als samenhangende kerntaken te honoreren
- de succesvolle internationalisering van de jeugddans te erkennen en financieel te waarderen
- educatie niet te versmallen tot actieve kunstbeoefening maar het brede palet inclusief receptieve kunstbeleving een plek te geven
- een vorm te vinden voor een vergelijkbare, landelijke spreiding en verankering van de financiering voor de jeugddans, zoals het geval is voor het jeugdtheater; en dus om opname van jeugddans als functie binnen de Basisinfrastructuur en in lokale of regionale financieringsstructuren
- bij subsidiering, naast productie ook educatie als structureel onderdeel van de dagelijkse praktijk te honoreren

We roepen de **Raad voor Cultuur** en de **Minister van OCW** op om:

- de kwantitatieve kracht, financieringsstructuren en groei van de jeugddanssector in kaart te brengen, en een daarbij toepasselijke ondersteuningsstructuur te ontwerpen, inclusief verankering in de BIS en ondersteund door lokale en regionale overheden dus:
- jeugddans te verankeren in de BIS, mede ook omwille van het mogelijk maken van goed werkgeverschap en repertoirevorming
- talentontwikkeling binnen de jeugddans te verankeren in het gehele bestel
- cultuureducatie niet te versmallen tot muziekonderwijs maar op andere kunst disciplines naar evenredigheid in te zetten en deze te ondersteunen

Met ferme groet:

Danstheater AYA, De Dansers, DOX, Dadodans, The100Hands, Internationaal Danstheater, Mirjam Nebbeling Theaterbureau Frontaal, Sally Dansgezelschap Maastricht, Plan D, de Stille, Festival Nederlandse Dansdagen, MAAS theater & dans, ISH en Don't Hit Mama.

Dit initiatief is ontstaan vanuit de wens en de noodzaak tot een bundeling der krachten in de jeugddanssector als gevolg aan de oproep tijdens het debat Festival Nederlandse Dansdagen 2017.

Let op: de problemen in de jeugddanssector zijn al eerder onder de aandacht gebracht, zoals in de 'Jeugddansnotitie' 2008⁶, in het DSP-groep-onderzoek 'Tendensen in de jeugddans en kansen voor de toekomst!'⁷ uit 2010 en in het 'Rapport Pluspunten'⁸ uit 2011. Echter door de grote bezuinigingsoperatie, doorgevoerd in het kunstenplan 2013-2016, is er nauwelijks tot niets mee gedaan. De problemen zijn daardoor alleen maar nijpender geworden. Daarom mag de geschiedenis zich niet herhalen: de jeugddans moet bij de vorming van het nieuwe kunstbeleid voor de periode vanaf 2021 in het bestel de plek krijgen die de sector verdient. Ook het probleem van de financieringsachterstand van de jeugddans t.o.v. het jeugdtheater is al meerdere malen onderkend door de Raad voor Cultuur, in diverse sectoradviezen. Echter ook op dit terrein is tot op heden niet doorgepakt. Het is nu zaak deze historische financieringsachterstand recht te zetten.

⁶ Jeugddansnotitie 2008, beknopte notitie over de ontwikkelingen in de jeugddanssector

⁷ Tendensen in de jeugddans en kansen voor de toekomst!, onderzoek door de DSP-groep, 2010

⁸ Rapport Pluspunten – het potentiële verdienvermogen van jeugdproducenten, LaGroup, NAPK, 2011